

Ooit stond Piet Post, columnist, interim schoolleider en adviseur, zelf aan de wieg van een vernieuwende voortgezet onderwijsschool. Dit schooljaar reist hij voor Van twaalf tot Achttien door Nederland, en stelt zich de vraag: hoe staat het er voor met onderwijsvernieuwing in ons land? Voor deze editie belandde hij in Enschede.



Innova wil maximale keuzevrijheid voor leerlingen

TEKST PIET POST

In Enschede staat de school Innova, een vestiging van het Stedelijk Lyceum. Ongeveer 150 leerlingen volgen hier 'eigen-tijds onderwijs', volgens een kleurig bord aan de gevel van het schoolgebouw. Ze kunnen er de onderbouw van de Havo doen

en alle vier jaren van VMBO-tl. Maar zover is het nog niet, want Innova is pas in 2013 begonnen en is nu bezig aan het derde jaar.

Reinald Gerbenzon (locatiedirecteur) en Wilma ter Riet (team-leider) vertellen vol enthousiasme over hun school en hun



leerlingen. 'Voor we begonnen hebben we ruim tijd genomen om te komen tot een gedeelde visie', vertelt Ter Riet. 'Uiteindelijk stelden we vast dat we maximale keuzevrijheid aan kinderen wilden bieden.' 'Kinderen zijn nu eenmaal verschillend', vult Gerbenzon aan. 'Eigenlijk moet je als school het verschillende zijn van kinderen faciliteren.'

Ter Riet: 'We lieten kinderen dus kiezen wanneer ze iets deden en hoe ze het deden. Een lesje uit het boek, een lesje op de computer. Dat vonden we toen vernieuwend. Toen we in aanraking kwamen met Kunskapskolan, onderwijsvernieuwing op zijn Zweeds, ontdekten we materiaal dat het leerproces echt individualiseert waardoor leerlingen hun eigen leerroute kunnen volgen. Als je bij het vak Science leert over de organen kun je daar een schriftelijke toets over afleggen, maar je kunt er ook voor kiezen om op een T-shirt je eigen organen te schilderen. Zo wordt de leerstof echt op een bijzondere manier aangeboden.'

Leefgemeenschap

Het gaat Gerbenzon niet alleen maar over keuzevrijheid. Men wil ook een leefgemeenschap zijn met elkaar. 'Je bent vanaf dag een in gesprek met leerlingen op een coachende manier.'

De regie over het eigen leerproces laten we bij de leerling, maar we laten ze niet zwemmen.' Ter Riet geeft een voorbeeld: 'Vanochtend zei een leerling tegen mij: 'Ik vind dat ik beter werk. Vind jij dat ook?' Op dat niveau hebben we contact. Over regels hebben we het pas als we ergens last van hebben. Dan maken we afspraken. En later vervagen zulke regels soms ook weer. Refereren aan een algemene regel heeft heel weinig zin volgens mij. Kinderen eten hier als ze er aan toe zijn. Een lijst regels hebben we niet. Thuis heb je toch ook geen set regels aan de muur hangen?'

Er wordt les gegeven in drie blokken van 2 uur. Leerlingen beginnen 's ochtends met hun coach. In dat eerste blok plannen ze hun werkzaamheden en voeren gesprekken met de coach. Daarna volgen twee blokken waarin soms een korte instructie (maximaal een half uur) gegeven wordt. 'Of je daarbij gaat zitten is een keuze', zegt Gerbenzon. 'Als je goede redenen hebt, mag je er weg blijven. Er is dus wel een gesprek met de coach in zo'n geval. Een kind moet immers wel leren om kritisch naar zichzelf te kijken, niet weglomen voor wat nodig is.' 'Zelfs dat mag,' vindt Ter Riet. 'Als je daarvan uiteindelijk leert dat je vermijdend gedrag

vertoont, mag je van mij een week lang teveel *gamen*. Een leerling vroeg mij om een strakke structuur. Toen ik dat twee dagen had gedaan, zei ze 'Eigenlijk kan ik dit zelf wel. Ik ben er nu achter dat ik gewoon een hekel heb aan dit vak.' Zo'n kind heeft iets geleerd over zichzelf.'

Bewuste keuze

Binnenkort komt de inspectie op bezoek. Ter Riet ziet er wel een beetje tegen op. 'Een traditionele school kan gemakkelijk rapporteren over opbrengsten en rendement. Maar wij zijn bezig met ontwikkeling van kinderen, dat is vaak heel moeilijk te meten en te beschrijven. Ik denk dat ontwikkeling vaak ophoudt als je er een meetlat naast houdt. Maar ik ben ervan overtuigd dat als een kind zijn vaardigheden ontwikkelt het cognitief leren vanzelf komt. Wij eisen dat ze alle kerndoelen halen. Met onvoldoendes kun je hier niet verder. Als je een onvoldoende haalt voor een toets, heb je nog wat te doen. Dan ga je naar de docent en doe je, na een goed gesprek meestal, de toets opnieuw.'

Gerbenzon: 'Ouders kiezen bewust voor deze school. We houden een uitvoerig intakegesprek met ze en leggen uit dat als het niet goed gaat met hun kind ze het probleem niet zomaar bij de school neer kunnen leggen. Het kind moet het immers zelf doen. Een deel van de ouders kiest voor onze school omdat we veel aandacht geven aan de leerlingen. Soms was hun kind diep ongelukkig op een andere school en gaat het hier fluitend naar toe. Het is mooi, als je ouders hoort zeggen: 'Ik heb mijn kind weer terug.'

Een spannende vraag vinden Ter Riet en Gerbenzon de overstap die leerlingen straks gaan maken naar een reguliere Havo om daar hun diploma te gaan halen. 'Die overstap vind ik doodeng', zegt Ter Riet. 'Je geeft je kinderen over eigenlijk.' 'Toch heb ik er alle vertrouwen in', meent Gerbenzon. 'Wat je de kinderen hebt meegegeven is voldoende, cognitief reddend ze het wel. Ik verwacht wel dat ze last zullen hebben van bovenbouw docenten die niet gewend zijn om om te gaan met zulke kritische leerlingen. Die verwarren mondig met brutaal. We moeten die docenten dus meenemen in ons verhaal. Vanaf april gaan we met onze Havo 3-leerlingen dus op een Havo 4-manier aan het werk om ze te wennen: langere instructietijd, traditionele proefwerken, gastlessen van bovenbouwdocenten.'

Er zijn nog wel een paar zorgen. Gerbenzon: 'Over de werklust van de docenten bijvoorbeeld. Je kunt het wiel dat een ander uitgevonden heeft niet zomaar overnemen. Het is dus marathon lopen hier, lange dagen maken. Er moet veel ontwikkeld worden. Die grote bevoegenheid houdt ook een risico in. Er is nog geen balans, nog geen routine. Er wordt nog voortdurend bijgesteld. PDCA optima forma, zeg maar!' Ter Riet: 'Maar er is een gedeelde visie, dat is onze kracht. De vraag is steeds of het past bij wat we aan het doen zijn. En dan zeggen we dus ook regelmatig nee.'

Het is mooi, als je ouders hoort zeggen: 'Ik heb mijn kind weer terug.'

Geen nummer

Ik tref in een kunstlokaal een groepje meisjes aan uit VMBO 3 dat een collage aan het maken is van popsterren. Terwijl Beyoncé wordt vastgelijmd vertelt Lauren: 'School is nooit leuk. Maar wat ik hier wel leuk vind, is dat je hier zo vrij bent. Dat werkt voor sommige kinderen niet, maar voor mij wel. Ik zat eerst op een andere school. Daar was je gewoon een nummer, hier ben ik Lauren.'

Om de instructie heen zijn de leerlingen bezig met hun eigen werk aan de hand van een plan-

ner. Dat kan individueel zijn of in een groepje, dat kan met de computer zijn (elke leerling heeft een laptop) of zonder. Lauren en Anne laten me tamelijk enthousiast zien hoe ze met de planner werken. Op een website vinden ze uitleg en toetsvragen. Ze kiezen zelf wanneer ze wat doen. Wat ze ook leuk vinden, is de Londenreis. 'Dat is een soort beloning. Je mag alleen mee, als je goed je best doet.'

In een andere ruimte vind ik Senne en Luke. Beide jongens zitten in de eerste klas en zijn hier dus nog maar pas. Luke zou met zijn kader-advies eerst naar een andere school. 'Maar gelukkig mocht ik hier heen, ik wil echt naar de Mavo! Je moet wel je weektaak afmaken. Als het op school niet lukt, moet je het thuis doen.' Vrienden van hen die op een andere school zitten, zeggen dat Innova vals speelt omdat je een toets over mag doen als je een onvoldoende haalt. 'Ik vind dat juist heel fijn,' zegt Luke, 'Ik leer daar heel veel van.'

Relatie

Johan op den Dries, docent Frans, beaamt dat. 'Het is wel veel extra werk, al die toetsen, maar het is toch raar om je er bij neer te leggen dat een leerling iets totaal niet begrepen heeft en dan te zeggen dat hij zijn cijfer maar met een volgende toets moet ophalen.' De werkwijze van Innova zal volgens hem een hoger onderwijsrendement opleveren.

Hij werkt ook op een andere school. 'Als daar iemand aan het *gamen* is, moet ik bestraffend optreden. Dat is daar de regel. Hier mag het gewoon. Hier vraag ik 'wat ga je doen als je klaar bent met spelen?' Daar ben ik voortdurend bezig met orde houden. Hier is dat anders. Hier houden we orde via de relatie in plaats van via straf.' Zijn collega Joris ten Elsen is het met hem eens. 'We hebben niet de wijsheid in pacht, maar we hebben wel een heel mooi onderwijsconcept! Er gebeuren hier echt hele mooie dingen!'

Als ik afscheid neem, vraag ik Reinald Gerbenzon wat hij vanuit zijn ervaring met Innova zou willen voorhouden aan de overheid. 'Ik vind het te makkelijk om te zeggen 'Geef ruimte'. Maar ik zou het heel interessant vinden als de overheid en de inspectie eens wat zouden terugtreden uit de controlerende rol. Je kunt niet

alles met wetten regelen. Heb nou maar gewoon vertrouwen in de mensen op de scholen, dat vind ik eigenlijk' ●



► Piet Post werkt als interim manager en consultant in het (voortgezet) onderwijs. Reacties? Stuur ze naar ph.post@telfort.nl